Vol 39
Nru 200
April - Ġunju 2018

L-ART Imqaddsa

RIVISTA BIBLIKA

L-Art Imqaddsa

Rivista Biblika
li toħroġ kull tliet xhur
mill-Kummissarjat tal-Art
Imqaddsa tal-Provinċja
Franġiskana Maltija

EDITUR:
P. Twanny Chircop OFM
Kummissarju
tal-Art Imqaddsa

BORD EDITORJAL:
P. Marcello Ghirlando OFM
P. Noel Muscat OFM
Mr. Louis Casha

DISTRIBUZZJONI:
Fra. Lorrie Zerafa OFM

ABBONAMENT:
€10 fis-sena
€15 jew aktar Sostenitur

Kummissarjat
tal-Art Imqaddsa
8, Triq Santa Luċija,
Valletta, VLT 1213
Malta.
Tel: 2124 2254

DISINN U STAMPAR:
Best Print Co. Ltd

Il-Materjal kollu li jidher
f'din ir-Rivista
huwa Copyright ©
tal-Kummissarjat tal-Art
Imqaddsa u l-Edizzjoni
TAU, 2018

comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

Qoxra Quddiem:
Dehra tal-Kastell ta' Montfort

Werrej

6

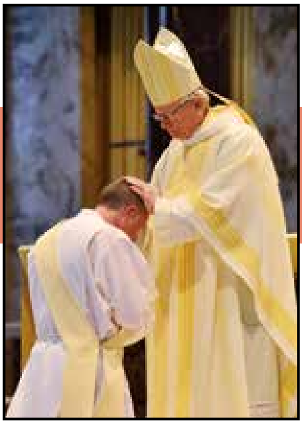

13

18

24

6 Il-Monasteru ta’ Stavrovouni, Ċipru

13 Simboli Bibliċi tal-Ispirtu s-Santu

18 L-Għaqda bejn l-aħħar ċena, il-kalvarju u l-qawmien

24 L-Eżorċiżmi ta’ Ġesù fil-Vanġelu skont San Mark (2)

30 Il-Verità fl-Evanġelju skont San Ġwann

40 Fortizzi kruċjati fl-Art Imqaddsa - Il-kastell ta’ Montfort

30

Editorjal

ta’ Patri Twanny Chircop ofm

Ġerusalemm Mibnija Bħal Belt

Fis-Salm 122 (121) nitolbu: “Ġerusalemm, mibnija bħal belt, magħquda ħaġa waħda.” Huma l-kliem ta’ tifħir tal-pellegrini Lhud li jitilgħu bil-ferħ lejn il-Belt Qaddisa biex hemm jagħtu qima lill-Mulej fit-Tempju. Il-poplu ta’ Israel dejjem ħares lejn Ġerusalemm bħala l-post li fih Alla għażel li jiġi jgħammar fost il-magħżulin tiegħu. Għal kull Lhudi Ġerusalemm hi l-emblema tal-identità tiegħu.

Jekk hemm belt li kellha storja mqallba, din hi ċertament Ġerusalemm. Tissemma għall-ewwel darba fir-rakkont tal-Ġenesi, li fih Abraham jiltaqa’ ma’ Melkisedek, qassis u re ta’ Salem (Ġen 14,18-20). Jista’ jkun li dan l-isem jirreferi għal din il-belt ta’ Salem, isem li jingħad li ġej mill-kelma “Shalom”, li tfisser sliem. Nafu li fl-Ittri ta’ Amarna (1330 q.K.) tissejjaħ Urusalim, u wkoll Beth-Shalem. L-isem żviluppa fil-kelma Lhudija Yerushalaim, l-isem li bih sal-lum il-Lhud isejħu lil Ġerusalemm.

Meta l-poplu ta’ Israel daħal fl-Art Imwiegħda taħt Ġożwè, il-belt ta’ Ġerusalemm ma rebaħhiex. Hi kienet belt tal-Ġebusin, u hekk baqgħet sakemm kien ir-re David li rebaħha u ddikjaraha bħala l-belt kapitali tar-renju tiegħu wara Ħebron, madwar is-sena 1000 q.K. Kienet mossa politika għaqlija. Ġerusalemm tinsab fuq il-għoljiet tal-Lhudija, bejn il-Baħar Mediterran u l-Baħar il-Mejjet. Il-pożizzjoni tagħha hi strateġika. Hi

...editorjal
Ġerusalemm mibnija bħal Belt

għandha nixxiegħa ta' ilma ġieri, il-Giħon, li kienet tiggarantixxi l-għajxien tal-popolazzjoni tagħha. Taħt ir-re Salamun, Ġerusalemm laħqet il-quċċata tal-glorja tagħha, l-aktar bit-Tempju li kien magħruf mad-dinja kollha. Din il-glorja ta' Ġerusalemm bħala l-belt kapitali tar-renju Davidiku ntemmet fis-sena 587 q.K., meta nqerdet mill-Kaldin u l-popolazzjoni ngarret fl-eżilju. Il-Lhud reġgħu lura mill-eżilju ta' Babilonja fis-sena 539 q.K., meta r-re Ċiru ħareġ l-editt tal-liberazzjoni tagħhom, imma Ġerusalemm qatt ma reġgħet saret kapitali tal-iStat Lhudi, billi l-familja rjali ta' David kienet intemmet u l-pajjiż spiċċa taħt il-ħakma tal-Persjani, u mbagħad tas-slaten Selewċidi. Kien biss waqt ir-rewwixta tal-Makkabin, li bdiet fis-sena 164 q.K., li l-familja saċerdotali tal-Asmonej irnexxielha takkwista indipendenza għal Ġerusalemm bħala belt tal-Lhud. Imma anke hawn ma damitx, għax fis-sena 63 q.K. Pompeo okkupa Ġerusalemm f'isem l-Imperu Ruman.

Fi żmien Ġesù, Ġerusalemm kienet belt Lhudija, imma taħt ħakma Rumana. Ir-rewwixta tal-Lhud fis-sena 66 w.K. wasslet għall-qerda tat-Tempju fis-sena 70 w.K. It-tieni rewwixta tal-Lhud fis-sena 135 kienet il-kawża biex l-Imperatur Adrijanu jbiddel saħansitra l-isem ta' Ġerusalemm f'dak ta' Ælia Capitolina, u jiddikjaraha belt pagana. Imma wara l-editt ta' Kostantinu fis-sena 313, Ġerusalemm saret belt Kristjana taħt l-Imperu Biżantin, u damet hekk sas-sena 638. Kien f'dik is-sena li l-Kaliff Omar Ibn al-Khattab ħakem Ġerusalemm, li saret belt Musulmana, u biddel l-għolja tat-Tempju mġarraf tal-Lhud f'post qaddis għall-Musulmani, u semmiha Al-Quds, il-Qaddisa. Il-Lhud baqgħu f'Ġerusalemm, imma f'numru żgħir ħafna. Għal sekli sħaħ Ġerusalemm kienet belt Musulmana, b'intervall ta' dominazzjoni Kristjana Latina waqt iż-żmien tal-Kruċjati (1099 – 1187). L-Insara rnexxielhom jgħixu f'Ġerusalemm ukoll waqt il-ħakma Islamika tad-diversi dinastiji Omajjada, Abassida, Fatimida, Mamluka, Ajjubida, u waqt il-ħakma twila tat-Torok Ottomani (1517 – 1917).

Fi żmien il-Mandat Britanniku fuq il-Palestina (1922 – 1947), eluf ta' Lhud, imħeġġin mill-moviment Sijonista fl-Ewropa, u kawża wkoll tal-Olokawst tal-Lhud waqt it-Tieni Gwerra Dinjija, irnexxielhom jerġgħu lura fil-Palestina. Inqala' l-inkwiet mal-Palestinjani residenti, sakemm l-Ingilterra ħalliet il-Mandat u fl-1948 il-Ġnus Magħquda qasmu l-Palestina bejn l-Istat ta' Israel u r-Renju

tal-Ġordanja, li ngħata x-Xatt tal-Punent u l-Belt il-Qaddisa ta' Ġerusalemm.

Il-gwerra tal-1967 wasslet biex Israel okkupa x-Xatt tal-Punent u wkoll il-Belt Qadima ta' Ġerusalemm. Sadanittant kienet żviluppat ħafna Ġerusalemm tal-punent, il-belt ġdida, li hi kollha Israeljana. Meta Israel ħa taħt idejh il-Belt kollha, inkluża l-Belt il-Qadima, sagra għal-Lhud, Insara u Musulmani, u Ġerusalemm tal-lvant, fejn jgħixu l-Palestinjani, iddikjara Ġerusalemm bħala l-belt kapitali eterna u magħquda tal-Istat ta' Israel. Din il-mossa ma ġietx rikonoxxuta mill-Ġnus Magħquda, u bosta nazzjonijiet li għandhom relazzjonijiet diplomatiċi ma' Israel għandhom l-ambaxxati tagħhom fil-belt Israeljana ta' Tel Aviv, u mhux f'Ġerusalemm.

Il-Vatikan, għalkemm irrikonoxxa l-Istat ta' Israel fl-1993 u waqqaf relazzjonijiet diplomatiċi miegħu, xorta għandu Nunzjatura f'Tel Aviv u Delegazzjoni Apostolika għal Ġerusalemm u l-Palestina f'Ġerusalemm. Il-Vatikan dejjem sostna li Ġerusalemm il-Qadima jeħtieġ li jkollha status internazzjonali, u ma tkun iggvernata minn ebda Stat, imma mill-Ġnus Magħquda, biex hekk jitħares l-iStatus Quo tal-Postijiet Qaddisa tal-Lhud (Ħajt tal-Punent), Insara (Bażilika tal-Qabar ta' Kristu), u Musulmani (Moskea Al-Aqsa u Koppla tal-Blata).

Din l-istorja fil-qosor turi kemm hi komplessa l-istorja ta' Ġerusalemm, u kemm hu perikoluż li jittieħdu deċiżjonijiet ta' natura politika li ma jirrispettawx l-iStatus Quo tal-Belt. Sfortunatament, barra mid-deċiżjoni arbitrarja ta' Israel li jiddikjara li Ġerusalemm magħquda hi kapitali tiegħu, u hekk ħarrax it-tensjoni mal-Palestinjani, li jsostnu li Ġerusalemm tal-lvant u l-Belt il-Qadima għandhom ikunu l-kapitali tal-Istat futur tagħhom, nassistu fil-preżent għal deċiżjonijiet arbitrarji oħrajn, bħal dik tal-President tal-iStati Uniti tal-Amerika, li nhar l-14 ta' Mejju mexxa l-ambaxxata Amerikana f'Ġerusalemm u hekk irrikonoxxiha bħala kapitali ta' Israel.

Ġerusalemm qatt ma kienet il-belt kapitali kontinwa ta' ħadd, lanqas tal-Lhud. Kienet dejjem belt li lejha ħarsu diversi popli u reliġjonijiet, għax l-istatus tagħha mhux dak ta' entità politika imma reliġjuża. Din hi verità li ma jista' jiċħadha ħadd, lanqas dawk li jagħlqu għajnejhom biex ma jqisux l-istorja ta' tliet millennji ta' din il-Belt Qaddisa, il-Belt tal-paċi li forsi hi l-aktar belt li rat gwerer u tixrid ta' dmija, fosthom id-demm innoċenti ta' Ġesù li miet fuq il-Kalvarju biex ikisser il-ħitan tal-mibegħda u jġib il-paċi bejn il-ġnus u l-popli.